

СУТНІСТЬ І СТРУКТУРА ІНФОРМАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

ТЕСЛЕНОК І. М.

кандидат економічних наук

КУЧЕРЕНКО М. О.

Запоріжжя

Місце та роль інформації на сучасному етапі розвитку глобальних економічних відносин складно переоцінити. Завдяки сучасному рівню телекомунікацій інформація відіграє роль провідного ресурсу та головного фактора економічного розвитку. Вона формує конкурентні переваги як для окремих підприємств, так і для кожної держави в цілому. Роль інформаційного фактора зростає з розвитком спеціалізації та кооперації і формуванням інтеграційних зв'язків між країнами. Нині у світі відбувається якісна трансформація економічних відносин, в основі якої – перенос акцентів з матеріального виробництва на інформаційне. Для цього етапу розвитку суспільства властиві: зростання ролі інформації, знань та інформаційних технологій у житті суспільства; збільшення кількості людей, зайнятих у сфері інформаційно-комунікаційних технологій та виробництва інформаційних продуктів і послуг у валовому внутрішньому продукті країн світу; зростаюча інформатизація суспільно-економічних відносин з використанням сучасних цифрових технологій; створення глобального інформаційного простору, що забезпечує ефективну інформаційну взаємодію людей, їх доступ до світових інформаційних ресурсів, задоволення їх потреб у інформаційних продуктах і послугах. Враховуючи все це, можна з впевненістю говорити про створення нового «інформаційного суспільства».

Метою даної статті є розкриття сутності інформаційного потенціалу підприємства, визначення елементів його структури та їх складових.

Дослідженню сутності інформаційного потенціалу та інформаційних ресурсів, визначенню їх впливу на ефективність діяльності підприємства присвячені роботи багатьох науковців.

Так, на думку С. М. Ілляшенко, до інформаційного потенціалу підприємства відносять сукупність інформаційних ресурсів і здатностей до їх реалізації, які забезпечують умови його тривалого розвитку на основі генерації, накопичення і використання знань (фактів і правил) [2, с. 11]. О. С. Федонін, І. П. Репіна, О. І. Олексюк зазначають, що інформаційний потенціал – це єдність організаційно-технічних та інформаційних можливостей, які забезпечують підготовку та прийняття управлінських рішень і впливають на характер (специфіку) виробництва через збір, зберігання (накопичення), обробку та розповсюдження інформаційних ресурсів [3, с. 43 – 44].

Також у складі інформаційного потенціалу вони пропонують окремо виділити інформаційно-обчислювальний потенціал, до якого належить комплекс технічних, програмно-математичних, організаційно-економічних засобів і наявність спеціальних кадрів, призначений для автоматизації процесу вирішення задач управління підприємством у різних галузях людської діяльності. Коробкова Ю. Ю. розглядає інформаційний потенціал як наявність комунікаційних мереж й програмного забезпечення для накопичення й передачі інформації [4, с. 180]. Сидоренко І. В. зазначає, що сукупність засобів, методів та умов, що дають змогу використовувати інформаційні ресурси, становлять інформаційний потенціал підприємства. Інформаційний потенціал промислового підприємства характеризується як складна система ресурсів виробництва й управління, які перебувають у взаємозв'язку й взаємозалежності [5, с. 200].

Перш ніж давати визначення інформаційного потенціалу, слід розглянути такі категорії: інформаційні ресурси, комп'ютерні інформаційні системи.

Інформаційні ресурси – це вся накопичена інформація про оточуючу нас дійсність, зафіксована на матеріальних носіях і в будь-якій іншій формі, яка забезпечує її передачу в часі та просторі між різними споживачами для вирішення наукових, виробничих, управлінських та інших завдань [7, с. 246]. У сучасному світі інформаційні ресурси відіграють значну роль в управлінні підприємством. Інформаційні ресурси слід розглядати на двох рівнях. Перший рівень – це інформація загального характеру, яка сприяє більш ефективному управлінню у функціонуванні підприємства. До неї можна віднести документацію підприємства (конструкторська, технологічна, ремонтно-експлуатаційна та ін.), економічну інформацію, налагоджені зв'язки з економічними контрагентами та представниками контактних аудиторій. Вона є відкритою для великого кола працівників компанії.

До другого рівня слід віднести комерційну таємницю, якою виступає інформація, яка є секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та сукупності її складових є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію.

Комерційною таємницею можуть бути відомості технічного, організаційного, комерційного, виробничого та іншого характеру, за винятком тих, які відповідно до закону не можуть бути віднесені до «комерційної таємниці» [6]. Така інформація надає великі конкурентні переваги, її враховують при прийнятті управлінських

рішень. Саме цьому зростає її вартість, а як наслідок – і заходи стосовно захисту цієї інформації. Доступ до цієї інформації має лише певне коло працівників компанії. Така інформація може стати основою для створення інтелектуальної продукту.

Під комп'ютерною інформаційною системою розуміють апаратно-програмний комплекс, призначений для накопичення, збереження, передачі, оперативного пошуку, переробки та аналізу інформації з видачею результатів у доступній для людини формі або у вигляді керуючих дій до виконавчих машин та механізмів [1, с. 189]. Комп'ютерні інформаційні системи підприємств покликані підвищити оперативність і якість обробки інформації, необхідної для ухвалення управлінських рішень як в окремих структурних підрозділах, так і в масштабах всього підприємства в цілому.

До елементів комп'ютерної інформаційної системи відносять:

- ✦ апаратно-технічна база і засоби комунікацій;
- ✦ бази даних, системне та програмне забезпечення;
- ✦ модель управління інформаційними потоками на підприємстві;
- ✦ набір програмних продуктів, які автоматизують управління інформаційними процесами.

Апаратно-технічна база і засоби комунікацій впливають на швидкість обробки та передачі інформації, а також на рівень програмного забезпечення та програмних продуктів, які можуть використовуватись на підприємстві. Використання сучасних засобів зв'язку на підприємстві значно прискорює та покращує якість передачі інформації, оптимізує інформаційні потоки. Окрім стандартних телефонних комунікацій, підприємницьких мереж та мережі Enternet, зараз активно використовують відео-дзвінки (із можливістю ведення online конференції) та поширення інформації в соціальних мережах (реклама, сервісна інформація та ін.).

Системне та програмне забезпечення необхідне для нормального функціонування будь-якої комп'ютерної системи і залежить від можливості компанії сплачувати за ліцензійні продукти та від завдань, які стоять перед користувачами. Бази даних – це сукупність інформації, збереженої в електронній формі на носіях з метою накопичення, обробки та передачі за допомогою комп'ютерної інформаційної системи.

Модель управління інформаційними потоками на підприємстві дозволяє регламентувати дії з управління інформаційними потоками з метою їх оптимізації та більш ефективного використання.

Найбільш відомі сьогодні програми, які автоматизують управління інформаційними процесами, відносяться до класу ERP-систем. Системи класу ERP – це набір інтегрованих застосувань, що дозволяють створити єдине середовище для автоматизації планування, обліку, контролю та аналізу всіх основних бізнесу-операцій підприємства. До складу практично будь-якої ERP-системи входить такий набір підсистем:

- ✦ виробництво;
- ✦ постачання і збут;

- ✦ зберігання;
- ✦ техобслуговування устаткування і виробленої продукції;
- ✦ фінанси;
- ✦ логістика.

Кваліфікація та досвід персоналу і корпоративна культура є також значними факторами, які впливають на інформаційний потенціал.

Від кваліфікації та досвіду персоналу залежить швидкість та якість роботи, можливість використання повного потенціалу комп'ютерних інформаційних систем, можливість делегування повноважень з прийняття управлінських рішень, що дозволить значно оптимізувати роботу підприємства

Корпоративна культура впливає на відношення працівників до своєї роботи в компанії. Негативне ставлення робітника, який має доступ до важливої інформації, може спровокувати його до передачі цієї інформації конкурентам. Тим самим сприятлива корпоративна культура не тільки підвищує загальну ефективність праці робітників, але й сприяє захисту внутрішньої інформації.

Отже, інформаційний потенціал підприємства – сукупність технічної, технологічної та економічної інформації, інформаційних ресурсів і комп'ютерних інформаційних систем, взаємодія яких, за участі кваліфікованого персоналу та за допомогою засобів комунікації та зв'язку, спрямована на ефективне управління підприємством та подальший його розвиток.

Елементи інформаційного потенціалу та їх складові відображені на *рис. 1*.

Наявність цих елементів та їх складових, без їх взаємодії, не відображають повноту інформаційного потенціалу та не створюють можливостей для його реалізації. Складові кожного з елементів інформаційного потенціалу підприємства взаємопов'язані між собою. Цей зв'язок є одним з ключових факторів управління реалізацією інформаційного потенціалу. Їх взаємозв'язок відображено на *рис. 2*.

Ці складові пов'язані так, що кожен з них має вплив на інші, однак і сам є залежним від інших складових. Визначення найбільш впливових показників є досить складним завданням, враховуючи те, що для кожного підприємства та чи інша складова є більш пріоритетною серед інших. Ранжування цих складових за пріоритетами розвитку є одним з найважливіших завдань керівництва підприємства.

Взаємодія цих складових створює ефект синергії, що підсилює вплив кожного з елементів інформаційного потенціалу підприємства. Управління цими зв'язками та їх розвиток надає можливості для більш ефективного використання інформаційного потенціалу та покращення конкурентних переваг підприємства.

ВИСНОВКИ

При визначенні інформаційного потенціалу підприємства майже жоден з авторів не враховував людський фактор. Жодна автоматизована система не здатна самотійно керувати підприємством та приймати управлінські

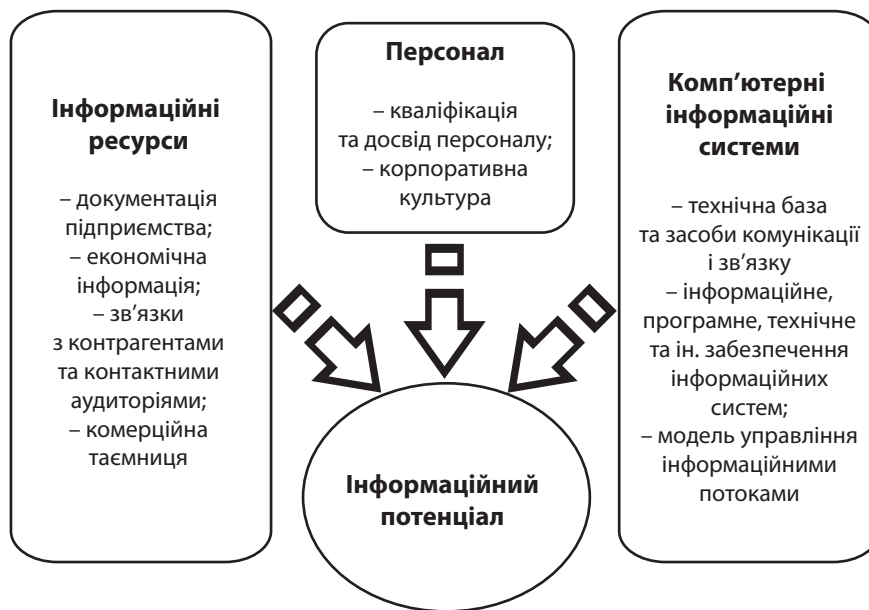

Рис. 1. Елементи інформаційного потенціалу та їх складові

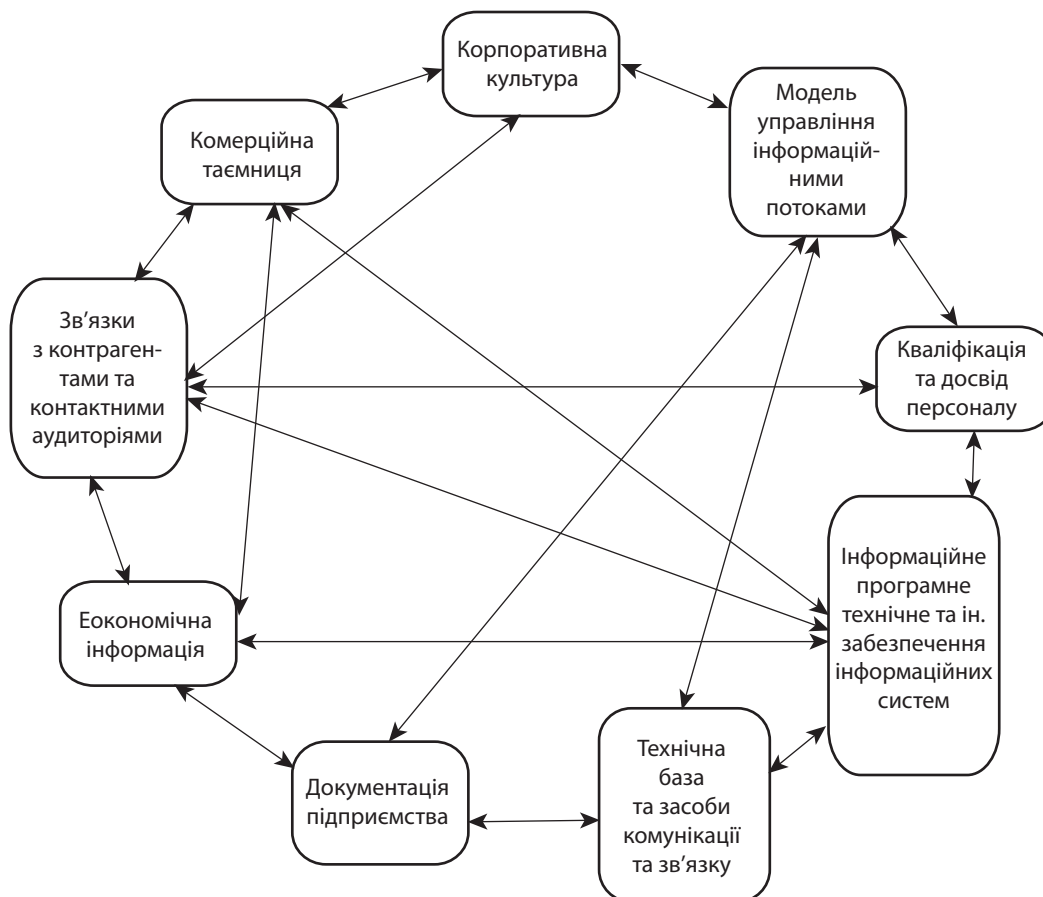

Рис. 2. Взаємозв'язок складових інформаційного потенціалу

рішення. Людський фактор впливає не лише на ефективність використання інформації а й на її захист. У сучасному світі, коли ціна на інформацію зростає в десятки разів, програмного захисту від хакерських атак вже недостатньо, зростає роль внутрішнього заохочення та контролю робітників через корпоративну культуру для запобігання

викрадення важливої для підприємства інформації. Саме тому авторами запропоновано структурувати інформаційний потенціал підприємства за такими елементами:

- ✦ інформаційні ресурси;
- ✦ персонал;
- ✦ комп'ютерні інформаційні системи.

Крім того, важливим є зв'язок складових цих елементів. Тому що саме через цей зв'язок інформація з ресурсу трансформується в управлінське рішення. Управління цим зв'язком має прямий вплив на ефективність прийняття управлінських рішень. Подальші дослідження повинні бути спрямовані на розроблення організаційного механізму реалізації інформаційного потенціалу підприємства. ■

ЛІТЕРАТУРА

- 1. Мельник Л. Г.** Экономика информации и информационные системы предприятия : учебное пособие / Л. Г. Мельник, С. Н. Ильяшенко, В. А. Касьяненко.– Сумы: ИТД «Университетская книга», 2004.– 400 с.
- 2. Ілляшенко С. М.** Інформаційний потенціал підприємства / С. М. Ілляшенко // Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка.– 2004.– № 9(68).– С. 11 – 18.
- 3. Федонін О. С.** Потенціал підприємства: формування та оцінка : Навч. посіб. / О. С. Федонін, І. М. Рєпіна, О. І. Олексюк.– 2-ге вид., без змін.– К.: КНЕУ, 2006.– 316 с.
- 4. Коробкова Ю. Ю.** Методика оценки уровня использования производственного потенциала промышленного предприятия / Ю. Ю. Коробкова // Материалы 12-й Международной научно-практической конференции.– М.: ГУУ, 2007.– Вып. 2.– С. 178 – 182.
- 5. Сидоренко І. В.** Формування інформаційного потенціалу олійно-жирових підприємств // Экономика Крыма.– 2010.– № 2(31).– С. 199 – 201.
- 6.** Цивільний Кодекс України // Відомості Верховної Ради (ВВР).– 2003.– № 40-44.– ст. 505.
- 7. Вереvченко А. П.** Информационные ресурсы для принятия решений: учеб. пособие / А. П. Вереvченко [и др.]– М. : Академ. проект; Екатеринбург :Деловая книга, 2002.– 560 с.